

The journal has had 40 points in Ministry of Education and Science of Poland parametric evaluation. Annex to the announcement of the Minister of Education and Science of December 21, 2021. No. 32343. Has a Journal's Unique Identifier: 201159. Scientific disciplines assigned: Physical Culture Sciences (Field of Medical sciences and health sciences); Health Sciences (Field of Medical Sciences and Health Sciences). Punkty Ministerialne z 2019 - aktualny rok 40 punktów. Załącznik do komunikatu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 grudnia 2021 r. Lp. 32343. Posiada Unikatowy Identyfikator Czasopisma: 201159. Przynależność dyscypliny naukowej: Nauki o kulturze fizycznej (Dziedzina nauk medycznych i nauk o zdrowiu); Nauki o zdrowiu (Dziedzina nauk medycznych i nauk o zdrowiu).
© The Authors 2022;
This article is published with open access at License Open Journal Systems of Nicolaus Copernicus University in Torun, Poland
Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author (s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non commercial license Share alike.
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.
Received: 21.10.2022. Revised: 21.11.2022. Accepted: 02.12.2022.

Psychospołeczne uwarunkowania pracy pielęgniarki Psychosocial determinants of a nurse's work

Katarzyna Tomaszewska

orcid.org/0000-0002-2129-9107

Zakład Pielęgniarstwa, Instytut Ochrony, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna im. Ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu

Alicja Kłos

orcid.org/0000-0002-8180-4224

Zakład Pracy Socjalnej, Instytut Ochrony Zdrowia, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna im. Ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu

Wprowadzenie W specyfikę pracy pielęgniarki wpisanych jest wiele obciążeń, do których można zaliczyć występowanie sytuacji nieprzewidywalnych, zagrażających zdrowiu i życiu pacjentów. Wśród czynników ryzyka psychospołecznego dotyczących relacji między pracownikami wymienia się takie zagrożenia, jak: stres, agresja, przemoc, mobbing, dyskryminacja oraz wypalenie zawodowe.

Cel badań: Ocena poziomu wiedzy ankietowanych pielęgniarek na temat czynników psychospołecznych, jakie występują w ich pracy.

Materiały i metody Badaniami objęto grupę 198 pielęgniarek oraz pielęgniarzy zatrudnionych w różnych oddziałach szpitalnych. Zostały one przeprowadzone w formie internetowej w 2021 roku. Do badań wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, opartą na technice ankietowej z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety.

Wyniki Do najczęstszych czynników, na które narażeni są respondenci podczas swojego dyżuru zaliczono obciążenia psychiczne, zagrożenie zakłuciem ostrymi narzędziami, mikroorganizmy oraz obciążenie fizyczne. Według respondentów czynnikami wpływającymi na obciążenie pracą były min. zła atmosfera w pracy, brak odporności na stres, brak umiejętności pracy w zespole, dolegliwości ze strony układu kostno-stawowego oraz zbyt niskie wynagrodzenie.

Wnioski Pielęgniarki były w dużym stopniu narażone na obciążenia psychiczne wpływające niekorzystnie na ich pracę, min. odpowiedzialność za zdrowie i życie innych ludzi, duży wysiłek umysłowy i niesienie pomocy innym osobom. Większość badanych pielęgniarek odczuwała satysfakcję z wykonywanej pracy, ale znaczny odsetek badanych zaobserwował u siebie objawy przewlekłego stresu i przemęczenia.

Słowa kluczowe: czynniki ryzyka, stres, obciążenie pracą, wypalenie zawodowe, pielęgniarka

Introduction There is a lot of work to the specificity of a nurse, into which one can write down unpredictable situations, health and life conditions of patients. Among the factors of psychosocial factors concerning relations between employees, the following threats are listed: stress, aggression, violence, mobbing, discrimination and occupational burnout.

Aim of the research: To assess the level of knowledge of the surveyed nurses about psychosocial factors that occur in their work.

Materials and methods The study included a group of 198 nurses and nurses employed in various hospital departments. They were conducted online in 2021. The method of the diagnostic survey was used for the research, based on the questionnaire technique with the use of the proprietary questionnaire.

Results The most common factors that respondents are exposed to during their on-call duty include mental stress, the risk of stabbing with sharp tools, microorganisms and physical strain. According to the respondents, the

factors influencing the workload were, among others, Bad work atmosphere, lack of resistance to stress, lack of teamwork skills, problems with the osteoarticular system and too low salary.

Conclusions Nurses were largely exposed to psychological stress that adversely affected their work, including responsibility for health and life of other people, great mental effort and helping other people. Most of the surveyed nurses felt satisfaction with their work, but a significant percentage of the respondents noticed symptoms of chronic stress and fatigue.

Keywords: risk factors, stress, workload, burnout, nurse

Wprowadzenie

Praca w służbie zdrowia zaliczana jest do zawodów trudnych, które ze względu na swoją złożoność, a także wielozadaniowość związana jest ze specyficznymi obciążeniami [1]. Wykonywanie pracy pielęgniarki ze względu na specyfikę zawodu – stały kontakt z drugim (chorym, cierpiącym, niekiedy umierającym) człowiekiem powoduje, iż pielęgniarki zaliczane są do tej grupy zawodowej, która narażona jest na permanentne oddziaływanie stresu zawodowego [2]. Niezaprzeczalnym źródłem stresu wśród personelu medycznego jest specyficzna organizacja pracy, którą cechują nieregularność, zmienność, długotrwałe okresy pracy w ciągłym napięciu czy niedobór kadry. Wszystkie te czynniki w konsekwencji przekładają się na fizyczne i psychiczne zmęczenie [3]. Praca zawodowa pielęgniarek nierozdzielnie wiąże się z sytuacjami nieprzewidywalnymi, podczas których niejednokrotnie o życiu pacjentów decydują zaledwie sekundy. Presja czasu przyczynia się do postępującego zmęczenia, obniżenia efektywności pracy, jak również spadku komfortu psychicznego pielęgniarek [2].

Międzynarodowa Organizacja Pracy definiuje psychospołeczne czynniki ryzyka jako interakcje między treścią pracy, zarządzaniem i organizacją procesu pracy oraz innymi warunkami organizacyjnymi i środowiskowymi z jednej strony a potrzebami i kompetencjami pracowników z drugiej. Zagrożenia psychospołeczne definiować można prościej jako te aspekty procesu pracy wraz z ich kontekstem organizacyjno-społecznym, które potencjalnie mogą spowodować szkody psychologiczne lub fizyczne. Ryzyka psychospołeczne są powiązane z doświadczeniem stresu zawodowego [3].

Pielęgniarki są jedną z grup zawodowych najbardziej ekspozowaną na działanie stresu zawodowego, gdzie źródłem stresu jest drugi człowiek, pozostający w relacji pracy. Najczęściej jest nim pacjent, należy jednak pamiętać, że pielęgniarka jest osobą, która pracuje w zespole terapeutycznym a także kontaktuje się z rodziną pacjenta. Źródło stresu stanowią zapewne oczekiwania stawiane pielęgniarkom przez samych pacjentów, takie jak wysoka efektywność, sprawność działania i pełne zaangażowanie, ale przede wszystkim skoncentrowanie na jego problemach i nim samym (oczekują więc oni nie tylko ulgi w bólu, ale i wsparcia psychicznego) [4,5].

Jednym z poważniejszych i najczęściej występujących skutków trwale utrzymującego się stresu zawodowego jest zespół wypalenia zawodowego, które przejawia się brakiem odczuwania radości i zadowolenia nie tylko z pracy, ale całokształtu życia pracownika, niezaradnością czy brakiem motywacji do działania, przy jednoczesnym poczuciu pustki wewnętrznej [6].

Do zespołu wypalenia zawodowego bądź jego syndromu dochodzi, gdy praca przestaje być dla pracownika źródłem satysfakcji i samodoskonalenia. Przy czym nie jest to stan przejściowy, ale utrzymujący się przez minimum 6 miesięcy. Stanowi skutek stresu, przepracowania zawodowego będącego wynikiem natłoku obowiązków czy pracy wykonywanej w godzinach nadliczbowych (co jest częste w przypadku pracy wykonywanej w szpitalu) [7]. Co istotne zespół ten dotyczy jedynie przedstawicieli zawodów, których istotą jest praca z ludźmi polegająca na bliskich kontaktach z nimi i niesienie im pomocy [8].

Na podstawie przepisów Unii Europejskiej szkodliwymi zawodowymi czynnikami biologicznymi, występującymi w miejscu pracy są wszystkie drobnoustroje, a zatem bakterie, wirusy oraz grzyby łącznie z ich mutacjami, pasożytami wewnętrznymi i hodowlami komórkowymi, które mogą przyczynić się do alergii, zakażenia, bądź innego działania toksycznego [9,10]. W praktyce oznacza to, że w pracy pielęgniarki ryzyko zakażenia drobnoustrojami dotyczy właściwie wszystkich pochodzących od pacjentów drobnoustrojów zakaźnych. W miejscu pracy pielęgniarki źródłem zakażenia będzie przede wszystkim pacjent (zakażony, chory, nosiciel), pochodzący od niego materiał do badań (wydaliny i wydzieliny, a także zabrudzone nimi przedmioty, tkanki oraz krew i jej składniki), jak również powietrze. Szczególny stopień ryzyka zakażenia drobnoustrojami wiąże się z bagatelizowaniem przez personel medyczny środków ochrony osobistej podejmowanej względem osób (pacjentów), którzy nie wykazują objawów chorobowych, podczas gdy mogą oni znajdować się w okresie wylegania choroby lub być jej nosicielami [11].

Przeważająca część czynności zawodowych wykonywanych przez pielęgniarki ma charakter pracy fizycznej, co powoduje, że pielęgniarki stanowią grupę zawodową szczególnie narażoną na przeciążenia układu ruchu. Obciążenia fizyczne występujące w miejscu pracy są czynnikiem, który znacząco ogranicza efektywność i bezpieczeństwo pracy. Wśród przyczyn takiego obciążenia wskazać należy z pewnością na nieprawidłową pozycję ciała przyjmowaną podczas wykonywania pracy, nadmierną masę przenoszonych ciężarów, czy znaczną ilość powtórzeń określonej czynności. Dodatkowo istotnym czynnikiem, który może wpływać na zwiększenie

ryzyka obciążeń układu ruchu jest z pewnością zakres współpracy personelu podczas wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych, a nierzadko zła organizacja stanowiska pracy nieuwzględniająca zasad ergonomii [12].

Zjawisko stresu zawodowego to reakcja organizmu człowieka występująca, gdy jednostka ekspozycja jest na związane z wygórowanymi wymaganiami oraz presją, które nie są dostosowane do jego wiedzy i umiejętności. W wyniku narażenia na czynniki psychospołeczne warunki pracy i doświadczenie wyływające z stresu zawodowego, może prowadzić do coraz bardziej powszechnego problemu wypalenia zawodowego. Wypalenie zawodowe przedstawiane jest jako stan psychiczny, fizyczny i mentalnego wyczerpania, jest spowodowane długotrwałym uczestnictwem w sytuacjach zawodowych, w których wymagane jest duże zaangażowanie emocjonalne [2].

Społeczne środowisko pracy ma związek z relacjami interpersonalnymi, jakie zachodzą w pracy pomiędzy samą pielęgniarką a pacjentami, zespołem terapeutycznym czy pozostałym personelem pielęgniarskim. Praca w tym zawodzie często ma charakter indywidualny i samodzielny, ale również zespołowy. Wymaga się od pielęgniarki współpracy z lekarzami, pielęgniarkami i innym personelem medycznym, a przede wszystkim z pacjentem [10]. Każda z tych korelacji jest niezbędna i intensywna, ale może też rodzić konflikty. Ponadto pielęgniarka podczas pracy często angażuje się w sprawy innych, chorych ludzi. Jest zmuszona patrzeć na cierpienie swoich pacjentów czuwając nad przebiegiem ich leczenia. Osoby pracujące na tym stanowisku są nierzadko narażone również na agresywne zachowanie podopiecznych na skutek urazów i zmian chorobowych. Wszystkie te czynniki mogą być przyczyną wystąpienia poważnych zaburzeń emocjonalnych, a nawet syndromu wypalenia zawodowego u pielęgniarki, która nie potrafi skutecznie radzić sobie ze stresem i obciążeniem psychicznym w miejscu pracy. Jednak trudno jest je zmierzyć i ocenić, ponieważ zależą one od indywidualnej wrażliwości samego pracownika [11,12].

Celem badań była ocena poziomu wiedzy ankietowanych pielęgniarek na temat czynników psychospołecznych, jakie występują w ich pracy.

Material i metody Badaniem objęto grupę 198 pielęgniarek oraz pielęgniarzy zatrudnionych w szpitalach na terenie województwa podkarpackiego. Badania zostały przeprowadzone internetowo w 2021 roku metodą sondażu diagnostycznego, opartą na technice ankietowej z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety, który został umieszczony na portalach społecznościowych zraszających pielęgniarki. Badania były dobrowolne i anonimowe. W analizie statystycznej posłużono się testami nieparametrycznymi U Manna-Whitney'a i Anova Kruskala-Wallisa. Za poziom istotności statystycznej w niniejszej pracy przyjęto $p < 0,05$.

Wyniki

W badaniu udział wzięło 84,16 % kobiet oraz 15,84 % mężczyzn. 28,72% ankietowanych była w przedziale wiekowym od 20 do 30 roku życia, od 31- 40 lat miało 34,23% badanych a powyżej 41 lat było 37,05% respondentów. Staż pracy poniżej 5 lat wskazało 27,0% respondentów, od 5 do 15 lat 37,22%, od 16 do 30 lat 22,8% badanych a powyżej 30 lat 12,98% ankietowanych. Badani, którzy ukończyli szkołę średnią stanowili grupę 19,16 %, ankietowani z tytułem licencjata 37,12%. Respondenci, którzy ukończyli studia wyższe II stopnia i otrzymali tytuł magistra stanowili grupę liczącą 43,72% wszystkich badanych osób. Na oddziałach zabiegowych pracowało 49,29% respondentów a na oddziałach zachowawczych 41,28% ankietowanych. Tylko 6,28% badanej grupy uważało, że ich sytuacja materialna jest bardzo dobra. Pozostali ankietowani określili ją jako dobrą 52,8% a pozostali jako przeciętną.

Do najczęstszych czynników, na które narażeni byli respondenci w swojej pracy zaliczono obciążenia psychiczne – 88,4%, zagrożenie zakłuciem ostrymi narzędziami – 80,4%, podnoszenie ciężkich ciężarów, pacjentów, sprzętu medycznego – 64,3%, mikroorganizmy – 46,4% oraz obciążenie fizyczne – 33,9 %. Ankietowani uważają, że są również narażeni na takie czynniki jak: promieniowanie jonizujące, laserowe – 24,1%, niedostateczne wyposażenie stanowisk w pracę w sprzęt i aparaturę medyczną – 31,3%, kontakt z urządzeniami pod napięciem – 19,6%, aerozole płynów myjących i czyszczących – 17,0% oraz hałas i drgania – 11,0%

W trakcie dyżuru dziennego średnia liczba personelu wynosiła $3,22 \pm 1,01$ i wahała się od jednej do 6 osób. W tym samym czasie średnia dzienna liczba pacjentów wyniosła $24,30 \pm 12,60$ i wahała się od 6 osób do 65 osób. W trakcie dyżuru nocnego średnia liczba personelu pielęgniarskiego była podobna, jak w ciągu dnia i wynosiła $3,06 \pm 0,85$, a liczba pacjentów pod opieką pielęgniarską również nie różniła się drastycznie w porównaniu do dyżuru dziennego $22,31 \pm 13,87$.

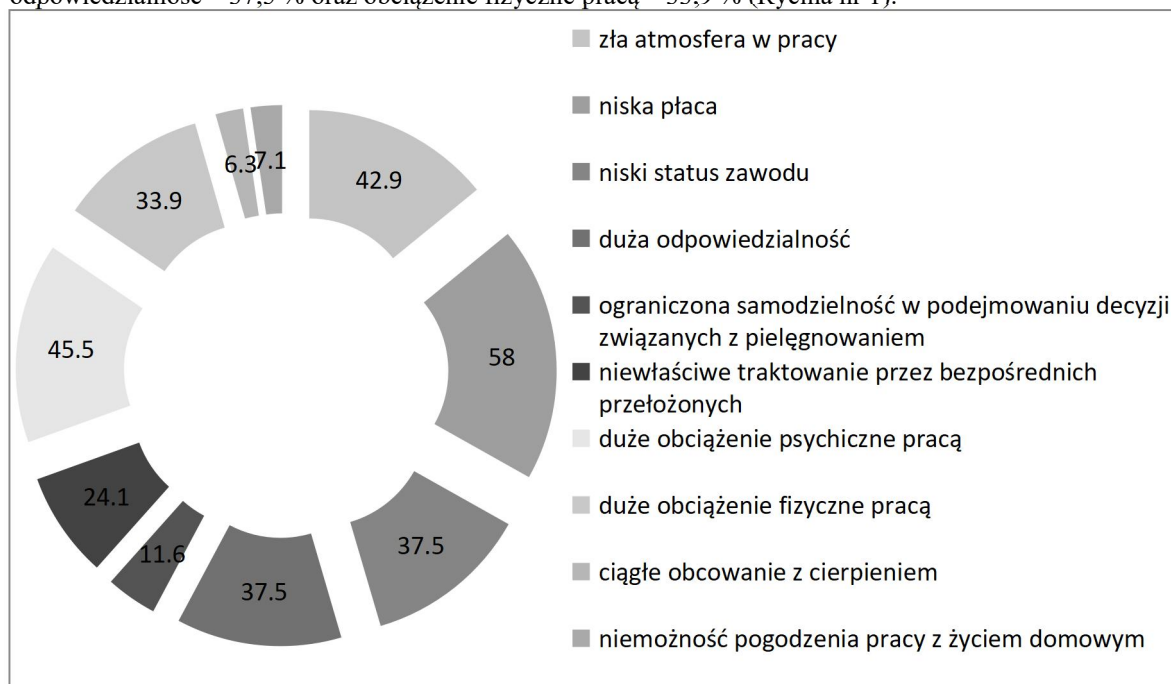
59,12% respondentów była zadowolona ze swojej pracy natomiast 21,32% badanych twierdziła, że była obojętna w stosunku do pracy. Pozostali ankietowani oceniali swoją pracę jako zadawalającą (19,56%). Wyniki przeprowadzonych analiz statystycznych dowiodły, że zadowolenie z pracy zależało od wieku i stażu pracy respondenta (Tabela nr 1).

Tab. 1. Analiza statystyczna pomiędzy zadowoleniem z pracy a wybranymi zmiennymi.

Czynniki socjodemograficzne	Wiek	Staż pracy	Stan cywilny	Sytuacja materialna
Chi-kwadrat „chi ² ”	9,501	11,301	6,794	5,406
Istotność asymptotyczna „p”	0,023	0,010	0,079	0,144
Korelacja „r”	-,213	-,114	-,217	-,165

Źródło: Opracowanie własne

Według respondentów do aspektów pracy, które wywołują uczucie niezadowolenia należała niska płaca – 58,0%, duże obciążenie psychiczne pracą – 45,5% oraz zła atmosfera w pracy – 42,9 %. Wśród aspektów wywołujących niezadowolenie, ankietowani wskazali również ciągłe obcowanie z cierpieniem – 37,5 %, dużą odpowiedzialność – 37,5 % oraz obciążenie fizyczne pracą – 33,9 % (Rycina nr 1).

Ryc. 1 Aspekty pracy wywołujące uczucie niezadowolenia.

Praca w ochronie zdrowia była stresująca dla 56,25% respondentów oraz raczej stresująca dla 41,07%. Tylko 2,68% badanej grupy twierdziła, że stres w pracy zawodowej ich nie dotyczy. Najbardziej niepożądaną cechą osobowości w zawodzie według respondentów jest brak odporności na stres – 69,6% oraz brak umiejętności pracy w zespole – 37,1%. Ankietowani wskazali również brak wyrozumiałości – 28,6%, brak wiary w siebie – 20,3% oraz brak kreatywności – 9,8%. Niedoceniające przez pacjentów okazało się najczęstszą przyczyną występowania sytuacji stresowych w pracy. Tego zdania było 46,4% ankietowanych, zła atmosfera panująca w miejscu pracy oraz wśród współpracowników była stresująca dla 29,5% badanych. Stres występował również ze względu na: niskie zarobki – 12,5%, niedoceniające przez przełożonych i współpracowników – 8,9%, praca na nocne zmiany – 4,5% oraz długie dyżury – 1,8%. Personel pielęgniarski odczuwał najczęściej wyczerpanie – 54,46 %, bóle kręgosłupa – 21,43 % oraz bóle głowy – 18,75 %. Innymi dolegliwościami były bóle i kołatanie serca – 1,79%,

Na walkę ze stresem, respondenci najczęściej proponują rozmowę i spotkanie z bliskimi – 40,18% a także jedzenie słodczy – 25,89%. Do innych metod zwalczania stresu ankietowani zaliczyli aktywność fizyczną – 16,96%, zakupy – 7,14%, przyjmowanie leków – 5,36% oraz używki – 4,46%. Największy stres u respondentów wywołuje sama specyfika pracy – 34,82% oraz relacje pacjent – pielęgniarka – 21,43%. Do powstawania stresu u ankietowanych przyczyniają się również relacje lekarz – pielęgniarka – 16,07%, śmierć chorego – 16,07% oraz relacja z przełożonymi – 11,61%.

W wyniku przeprowadzonych analiz statystycznych stwierdzono zależność pomiędzy warunkami pracy a miejscem pracy (Tabela nr 2)

Tabela nr 2. Warunkami pracy a miejsce pracy

Warunki pracy personelu medycznego	Chi-kwadrat „chi ² ”	Istotność asymptotyczna „p”	Korelacja „r”
Zadowolenie z pracy	,840	0,840	,026
Nastawienie do pracy	6,500	0,090	-,089
Stres występujący w pracy	1,465	0,690	,074
Przestrzeganie norm dźwigania	4,527	0,210	,059
Występowanie w miejscu pracy maszyn wspomagających dźwiganie	7,386	0,061	,119
Korzystanie z maszyn wspomagających dźwiganie	7,930	0,047	-,121
Obrażliwe słowa od pacjenta w miejscu pracy	1,786	0,618	-,058
Kontakt z osobami agresywnymi lub w stanie psychozy	6,954	0,073	,020

Źródło: Opracowanie własne

W wyniku przeprowadzonej analizy statystycznej nie stwierdzono zależności pomiędzy czynnikami występowania największego stresu a miejscem pracy ($p=0,098$).

Natomiast analiza statystyczna potwierdziła zależność pomiędzy zadowoleniem z pracy a wiekiem badanych, gdzie $p=0,023$ oraz zależność pomiędzy zadowoleniem z pracy a stażem pracy ankietowanych, $p=0,010$.

W miejscu pracy respondenci byli również narażeni na czynniki biologiczne (67,0%). W opinii 29,0% respondentów ilość zagrożeń w miejscu pracy była bardzo duża. Niemal połowa badanych (49,0%) uznała ją za dużą. Czynniki szkodliwymi w miejscu pracy były zdaniem badanych najczęściej ekspozycja na materiał zakaźny (43,0%), nieco rzadziej (36,0%) takie czynniki, których oddziaływanie wpływa na stan zdrowia (ekspozycja na czynniki biologiczne, chemiczne i fizyczne). Ponad połowa respondentów (65,0%) doznała w swojej pracy zakłucia lub zacięcia ostrym narzędziem. Grupa 64,0% osób przyznała, że bardzo często w swojej pracy zawodowej mają kontakt z płynami ustrojowymi pochodzącymi od pacjenta. Ponad połowa respondentów (65,0%) doznała w swojej pracy zakłucia lub zacięcia ostrym narzędziem. Grupa 64,0% osób przyznała, że bardzo często w swojej pracy zawodowej mają kontakt z płynami ustrojowymi pochodzącymi od pacjenta.

Swoją pracę ankietowani wykonywali najczęściej w pozycji stojącej w pochyleniu (39%) lub w pozycji stojącej ($N=34$, tj. 34%). W pozycji siedzącej pracowało 21% osób ($N=21$), a w pozycji pochylonej ze skrzyżowanymi plecami 6% badanych. Przy komputerze respondenci podczas dyżuru spędzali średnio $4,57 \pm 2,78$ godzin

Dyskusja

Psychospołeczne warunki pracy pielęgniarki można interpretować w różnych ujęciach interdyscyplinarnych w zakresie medycyny, zarządzania i psychologii społecznej. Celem pracy była ocena poziomu wiedzy ankietowanych pielęgniarek na temat czynników psychospołecznych, jakie występują w ich pracy.

Wyniki badań własnych wykazały, że do najczęstszych czynników, na które narażeni są respondenci podczas pracy zaliczono obciążenie psychiczne – 88,4%, zagrożenie zakłuciem ostrymi narzędziami – 80,4%, mikroorganizmy – 46,4% oraz obciążenie fizyczne – 33,9%. Z badań przeprowadzonych przez innych autorów wynika, że narażenie na psychospołeczne czynniki pracy prowadzą do powstawiania u pielęgniarek zespołu wypalenia zawodowego [9,13]. Praca może być źródłem ogromnej satysfakcji i jednocześnie powodem ogromnych obciążeń i stresu [8]. Kowalczyk wykazała, iż 85,0% badanych pielęgniarek odczuwa w pracy przewlekłe zmęczenie [13]. Ważnym aspektem powodującym niezadowolenie wśród pielęgniarek jest zbyt niskie wynagrodzenie w stosunku do wykonywanych działań. Choć zarobki pielęgniarek w ostatnich latach wzrosły, to jednak w dalszym ciągu są bardzo niskie i nie odzwierciedlają wkładanego wysiłku, odpowiedzialności i umiejętności w wykonywaną pracę. Ukończenie kursu, szkolenia czy nawet studiów w większości zakładów pracy nie zmienia sytuacji finansowej pielęgniarek [13-15]. Stępień wykazała, iż stres w pracy pielęgniarki jest bardzo silny i niekorzystnie wpływa na pracę pielęgniarek. Najbardziej stresujące zdaniem Stępień jest pośpiech, nadmiar obowiązków, agresja i ciągła kontrola [16].

Przeprowadzone badania własne potwierdziły, że poczucie niezadowolenia z pracy według respondentów jest spowodowane niską płacą – 58,0%, następnie dużym obciążeniem psychicznym – 45,5% oraz złą atmosferą w pracy – 42,9%. Do czynników powodujących niezadowolenie ankietowani zaliczają również obcowanie z

cierpieniem, dużą odpowiedzialność oraz obciążenie fizyczne pracą. Z badań własnych wynika również, że najbardziej niepożądaną cechą osobowości w zawodzie pielęgniarki według respondentów jest brak odporności na stres oraz brak umiejętności pracy w zespole jak również brak wyrozumiałości i wiary w siebie. Satysfakcja z wykonywanej pracy jest ważnym elementem w życiu człowieka, a brak tego czynnika powoduje wzrost frustracji i niezadowolenie [17, 18].

W badaniach własnych analizowano satysfakcję zawodową pielęgniarek i stwierdzono, że zadowolenie z pracy zależało od wieku i stażu pracy respondenta. Jednym z wielu czynników niezadowolenia z wykonywanej pracy, który predysponuje do rozwoju wypalenia zawodowego jest stres, który występuje w środowisku pracy pielęgniarek z powodu dużej odpowiedzialności za wartości, jakimi są życie i zdrowie człowieka. Jego źródłem w pracy mogą być zarówno bodźce fizyczne (np. hałas, niewłaściwe oświetlenie, zbyt wysoka lub zbyt niska temperatura, zapylenie, promieniowanie), jak i bodźce psychospołeczne [16,17]. W badaniach Dłużewskiej pracę przy komputerze pielęgniarki oceniły jako czynność mniej komfortową [19]. W badaniach Kowalczyk 80,0% pielęgniarek uznało, że są najbardziej narażone na czynniki fizyczne w miejscu swojej pracy [13]. W przeprowadzonych badaniach w grupie pielęgniarek aktywnych zawodowo potwierdzono zadowolenie z pracy pielęgniarek, ale zaznaczone również duże obciążenia psychiczne i fizyczne dotyczące wykonywanej pracy oraz niedowartościowanie ekonomiczne mogą wpływać negatywnie na poziom satysfakcji pielęgniarek nie tylko z pracy, ale i ogólnego poczucia satysfakcji z życia [20-21].

Wnioski

1. Praca w ochronie zdrowia jest stresująca ze względu na czynniki psychospołeczne takie jak: brak odporności na stres oraz brak umiejętności pracy w zespole.
2. Ankietowane pielęgniarki były w dużym stopniu narażone na obciążenia psychiczne wpływające niekorzystnie na ich pracę, min. odpowiedzialność za zdrowie i życie innych ludzi, duży wysiłek umysłowy i niesienie pomocy innym osobom.
3. Czynniki socjodemograficzne takie jak: wiek, staż pracy, stan cywilny oraz sytuacja materialna mają wpływ na satysfakcję z wykonywanej pracy.

Piśmiennictwo

1. Najder A, Potocka A. Relationships between psychosocial risks, health and occupational functioning among health professionals. *PIELĘGNIARSTWO POLSKIE* NR 3 (57) 2015;313-320
2. Orlak K., Zagrożenia psychospołeczne w środowisku pracy i ich wpływ na zdrowie, Stowarzyszenie Zdrowa Praca, Warszawa 2013;42-45.
3. Majchrowicz B, Tomaszewska K. Harmful factors at the workplace of an operating nurse. *Journal of Education, Health and Sport*. 2022;12(7):286-300. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2022.12.07.028> 40 PKT/20
4. Tomaszewska K, Majchrowicz B, Delong M. Impact of SARS-CoV-2 Pandemic on Psychosocial Burden and Job Satisfaction of Long-Term Care Nurses in Poland. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2022, 19, 3555. <https://doi.org/10.3390/ijerph19063555>.
5. Parola V, Coelho A, Neves H, Bernardes R.A, Sousa J.P, Catela N. Burnout and Nursing Care: A Concept Paper. *Nurs. Rep.* 2022, 12, 464–471. <https://doi.org/10.3390/nursrep12030044>
6. Dall'Ora, C., Ball, J., Reinius, M. et al. Burnout in nursing: a theoretical review. *Hum Resour Health* **18**, 41 (2020). <https://doi.org/10.1186/s12960-020-00469-9>
7. Grochowska A, Kubik B, Romanowska U, Lebica M. Burnout among nurses. *Medical Studies/Studia Medyczne* 2018; 34 (3): 189–195 DOI: <https://doi.org/10.5114/ms.2018.78681>
8. Tomaszewska K., Majchrowicz B. Professional burnout of nurses employed in non-invasive treatment wards. *Journal of Education, Health and Sport*. 2019;9(9):1147-1161. eISSN 2391-8306.
9. Gandi JC, Wai PS, Karick H, Dagona ZK. The role of stress and level of burnout in job performance among nurses. *Ment Health Fam Med*. 2011 Sep;8(3):181-94. PMID: 22942900; PMCID: PMC3314275.
10. Pawełczak E., Gaszyński T.: Sytuacje stresogenne w zawodzie lekarza anestezjologa i pielęgniarki anestezjologicznej. *Anestezjologia i Ratownictwo* 2013; 7: 19-26
11. Tomaszewska K. Stres i jego źródła wśród pracowników medycznych. (w) Przybyszewska K, Kłos A, Tomaszewska K. (red.): Wypalenie zawodowe pracowników medycznych w perspektywie wielowymiarowej. Ośrodek wydawniczo - poligraficzny "SIM" Warszawa 2018;7 - 44
12. Shah MK, Gandrakota N, Cimiotti JP, Ghose N, Moore M, Ali MK. Prevalence of and Factors Associated With Nurse Burnout in the US. *JAMA Netw Open*. 2021;4(2):e2036469. doi:10.1001/jamanetworkopen.2020.36469
13. Kowalczyk K., Krajewska – Kułak E., Jankowiak B. i wsp.: Zagrożenia zawodowe pielęgniarek, położnych i lekarzy w środowisku pracy, *Probl Hig Epidemiol* 2008;2: 211-215.

14. Kraczkla M., Wypalenie zawodowe jako efekt długotrwałego stresu. Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas Zarządzanie 2013; 14 (2) str. 69-81
15. Czekirda M., Pabiś M., Jarosz M.J.: Poczucie satysfakcji z pracy pielęgniarek województwa lubelskiego. Pielęgniarstwo XXI wieku, 2008, 2/3;10- 15
16. Stępień M., Szmigiel M.: Stres personelu pielęgniarskiego związany z pracą na oddziałach pediatrycznych, Pielęgniarstwo Polskie 2017;1:62 – 68;
17. Gawęda A, Śnieżek A, Serzysko B. Satysfakcja z pracy w opinii badanych pielęgniarek. Piel Zdr Publ. 2018;8(4):269–276
18. Pawlik J, Schneider-Matyka D, Jurczak A, Szkup M, Grochans E. Ocena satysfakcji zawodowej pielęgniarek zatrudnionych w Polsce i Norwegii. Hygeia Public Health. 2017;52(3):249–254. <http://www.h-ph.pl/pdf/hyg-2017/hyg-2017-3-249.pdf>
19. Dłużewska M.: Eksploracja uwarunkowań w powstaniu procesu wypalenia zawodowego – analiza na podstawie badań własnych, Piel Pol 2012; 2: 63–72;
20. Ostrowicka M, Walewska-Zielecka B, Olejniczak D. Czynniki motywujące i satysfakcja z pracy pielęgniarek w wybranych placówkach publicznej i prywatnej służby zdrowia. Zdrowie Publiczne i Zarządzanie 2013; 11 (2): 191–209 doi:10.4467/20842627OZ.14.017.1627
21. Kunecka D. Determinanty satysfakcji zawodowej kadry pielęgniarskiej w Polsce. Zdrowie Publiczne i Zarządzanie 2016; 14 (1): 26–31 doi:10.4467/20842627OZ.16.004.5566